

Vadlīnijas nelikumīgas un bērnu garīgajai attīstībai kaitīgas informācijas atpazīšanai internetā

1. Regulējums normatīvajos aktos

Starptautiskajos normatīvajos aktos un rekomendācijās tiek nodalīta:

- 1) informācija, kas nedrīkst tikt publicēta, pārraidīta vai citā veidā padarīta pieejama personām (turpmāk tekstā – nelikumīga informācija);
- 2) informācija, ko nav aizliegts publicēt, pārraidīt vai citā veidā padarīt pieejamu pilngadīgām personām, bet kura rada draudus normālai bērna garīgajai attīstībai un tāpēc nedrīkst būt pieejama bērniem (turpmāk tekstā – kaitīgā informācija).

Uz šāda dalījuma nepieciešamību norāda, piemēram, Eiropas Parlamenta rezolūcija COM (96)0487-C4-0592/96 par Komisijas paziņojumu par nelikumīgu un kaitīgu interneta saturu (*Resolution on the Commission communication on illegal and harmful content on the Internet*).

Šāds dalījums pastāv arī Latvijas normatīvajos aktos.

Starptautiskajos dokumentos par nelikumīgu informāciju tiek atzīta bērnu pornogrāfija, rasistiski, ksenofobiski u.c. cilvēka cieņu aizskaroši materiāli, u.tml. Latvijā saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem pie nelikumīgas (publicēt aizliegtas) informācijas pieskaitāmi arī materiāli, kas demonstrē pret bērnu vērstu vardarbību.

Latvijā nelikumīgās un kaitīgās informācijas apriti attiecībā uz bērniem Interneta vidē regulē Bērnu tiesību aizsardzības likums (turpmāk – BTAL), netieši - likums „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”, kā arī Latvijai saistoši starptautiski normatīvi akti. Atbildību par nelikumīgas informācijas – bērnu pornogrāfijas – izplatīšanu nosaka Krimināllikums.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 50.panta pirmā un otrā daļa paredz, ka:

- 1) Aizliegts bērnam demonstrēt, pārdot, dāvināt, izīrēt un propagandēt rotaļlietas un videoierakstus, datorspēles, laikrakstus, žurnālus un cita veida publikācijas, kurās propagandēta cietsirdīga uzvedība, vardarbība, erotika, pornogrāfija, kas rada draudus bērna garīgajai attīstībai.

- 2) Bērnam nedrīkst būt pieejami materiāli, kuros propagandēta cietsirdīga uzvedība, vardarbība, erotika, pornogrāfija un kuri rada draudus bērna garīgajai attīstībai, neatkarīgi no to izpausmes veida, pārraidīšanas ierīces un atrašanās vietas.

Likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 7.pants nosaka tās informācijas kategorijas, kuras publicēt ir aizliegts. Cita starpā aizliegts publicēt informāciju, kas aicina uz vardarbību un propagandē cietsirdību (7.panta pirmā daļa), kā arī bērnu pornogrāfiju un materiālus, kuri demonstrē pret bērnu vērstu vardarbību (7.panta devītā daļa). Likums „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” attiecas uz avīzēm, žurnāliem, biļeteniem un citiem periodiskiem izdevumiem, kā arī televīzijas un radio raidījumiem, kinohronikām, informācijas aģentūru paziņojumiem, audiovizuāliem ierakstiem un programmām, kas paredzēti publiskai izplatīšanai (2.panta pirmā daļa). Tādejādi internetā publicēto materiālu saturu likums regulē tikai netieši.

Tomēr jāņem vērā, ka interneta vide nevar tikt uzskatīta par kaut ko atrautu no vispārējās sabiedrības attīstības procesa, un tās regulējumā iespēju robežās jāpiemēro arī tās tiesību normas, kas darbojas reālā vidē, ievērojot principu, ka informācija, kas uzskatāma par nelikumīgu ārpus interneta vides, atzīstama par nelikumīgu arī internetā. Šāda pieeja pausta, piemēram, Eiropas Komisijas dokumentā COM(96) 487 „Nelikumīgais un kaitīgais saturs internetā” (*Illegal and harmful content on the Internet*).

Tāpat jānorāda, ka interneta satura regulēšanā un kontrolē jāiesaistās visām ieinteresētajām pusēm. Tā, Eiropas Savienības Padomes rekomendācijas 98/560/EC „Par Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu industrijas konkurētspēju, attīstot nacionālo struktūru salīdzinošai un efektīvai nepilngadīgo, kā arī personas cieņas aizsardzībai” (*On the development of the competitiveness of the European audiovisual and information services industry by promoting national frameworks aimed at achieving comparable and effective level of protection of minors and human dignity*) I (1).panta 1.punkts iesaka veidot valsts iekšējo praksi nepilngadīgu personu aizsardzībai elektroniskajā vidē, sadarbojoties visām iesaistītajām pusēm – lietotājiem, patērētājiem, pakalpojumu sniedzējiem un pārvaldes amatpersonām.

Šo vadlīniju ietvaros pakalpojumu sniedzējs (interneta pakalpojumu sniedzējs) saskaņā ar Konvencijā par kibernetizāciju sniegto definīciju nozīmē jebkuru juridisku vai fizisku personu, kas nodrošina savu pakalpojumu lietotājiem iespēju sazināties ar datorsistēmas palīdzību, un jebkuru citu personu, kas pārstrādā vai uzkrāj datus šādu komunikācijas pakalpojumu vai šādu pakalpojumu izmantotāju vārdā.

2. Nelikumīga informācija

Latvijas normatīvie akti paredz, ka nelikumīga (t.i., nedrīkst tikt publicēta, pārraidīta vai citā veidā pieejama nekādai auditorijai) ir bērnu pornogrāfija, kā arī materiāli, kas demonstrē pret bērnu vērstu vardarbību.

Saskaņā ar BTAL 3.panta pirmo daļu, par bērnu uzskatāma persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu.

Ļoti bieži sastopams iebildums, ka nav iespējams noteikt, cik patiesībā veca ir attēlotā persona. Šajā gadījumā jāņem vērā, ka lielāka nozīme ir nevis attēlotās personas patiesajam vecumam, bet gan skatītāja uztverei un asociācijām par personas vecumu, īpaši attiecībā uz bērnu pornogrāfiju. Tieši šī iemesla dēļ starptautiskajos normatīvajos aktos par bērnu pornogrāfiju uzskata arī tādus materiālus, kuros attēlotas pieaugušas personas, kas simulē bērnus.

3. Bērnu pornogrāfija

Bērnu pornogrāfijas aizliegumu nosaka 2000.gada 25.maija Konvencijas par bērna tiesībām papildu protokola par tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju (turpmāk tekstā – Konvencijas papildu protokols) 1.pants, Bērnu tiesību aizsardzības likuma 50.panta piektā daļa, likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 7.panta devītā daļa, kā arī Pornogrāfijas ierobežošanas likuma 1.panta 2.punkts un 4.panta pirmā un otrā daļa.

Par tādu pornogrāfiska vai erotiska rakstura materiālu ievēšanu, izgatavošanu, publisku demonstrēšanu, reklamēšanu vai citādu izplatīšanu, kuros aprakstīta vai attēlota bērnu seksuāla izmantošana, kā arī par nepilngadīgas vai mazgadīgas personas iesaistīšanu vai izmantošanu pornogrāfiska vai erotiska rakstura materiālu izgatavošanā (ražošanā) ir noteikta atbildība Krimināllikuma 166.pantā.

4. Bērnu pornogrāfijas definīcija

Bērnu pornogrāfijas definīcija ietverta Konvencijas papildu protokola 2.panta (c).punktā, t.i.:

Bērnu pornogrāfija nozīmē jebkādu bērna, kas iesaistīts reālās vai simulētās izteikti seksuālās darbībās, demonstrēšanu ar jebkādu līdzekļu palīdzību vai jebkādu bērna dzimumorgānu demonstrāciju galvenokārt seksuāliem mērķiem.

Sīkāka bērnu pornogrāfijas definīcija sniegta Pornogrāfijas ierobežošanas likuma 1.panta 2.punktā.

Saskaņā ar likumu, **bērnu pornogrāfija** pornogrāfiska rakstura materiāls, kurā attēlots vai aprakstīts bērns, vai jebkāds cits materiāls, kurā:

a) attēlots vai aprakstīts bērns, kas iesaistīts seksuālā darbībā, bērns pilnīgi vai daļēji bez apģērba seksuālā pozā vai neķītra rakstura tērpā, uzbudinoši attēloti bērna dzimumorgāni vai kaunums,

b) attēlota vai aprakstīta persona bērna izskatā, kas iesaistīta šā punkta "a" apakšpunktā minētajā darbībā vai atspoguļota "a" apakšpunktā minētajā veidā,

c) ir reālistiski attēli ar reāli neeksistējošu bērnu, kas iesaistīts šā punkta "a" apakšpunktā minētajā darbībā vai atspoguļots "a" apakšpunktā minētajā veidā.

Minētā definīcija attiecas arī uz attēlojumiem, kur persona izskatās kā bērns, t.i. gadījumos, kad pieauguši cilvēki attēlo bērnus dažādās dzimumattiecību fāzēs, vai arī kad attēlojumos iesaistītas pilngadīgas personas, kas dažādu fizisko un psihisko traucējumu dēļ nav sasniegušas pieauguša cilvēka briedumu un izskatu.

Saskaņā ar likumā, kā arī Konvencijas papildu protokolā ietvertu definīciju, par bērnu pornogrāfiju uzskatāmi arī simulēti bērnu pornogrāfijas attēlojumi (zīmējumi, apraksti, komiksi).

Jānorāda, ka gan Konvencijas papildus protokols, gan Pornogrāfijas ierobežošanas likums attiecas arī uz šādu materiālu izplatīšanu elektroniskā vidē.

Saskaņā ar Pornogrāfijas ierobežošanas likuma 4.pantu, pornogrāfiska rakstura materiālu aprītē aizliegta bērnu pornogrāfija. Aizliegts pornogrāfiska rakstura materiālu aprītē iesaistīt bērnu, tai skaitā nodrošināt bērnam pieeju pornogrāfiska rakstura materiāliem vai bērnu pornogrāfijai, kā arī pieļaut, ka bērnam ir pieejami minētie materiāli.

5. Vardarbība pret bērnu

Likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 7.panta devītā daļa aizliedz publicēt materiālus, kuri demonstrē **pret bērnu vērstu vardarbību**.

BTAL 1.panta 10., 11. un 12.punkts nosaka trīs vardarbības veidus un to definīcijas: seksuāla vardarbība, fiziskas vardarbība un emocionāla vardarbība. Ņemot vērā praksi, atklāti interneta vidē, kā arī citos plašsaziņas līdzekļos visbiežāk ir pieejami materiāli, kas demonstrē pret bērnu vērstu fizisku vardarbību.

Nelikumīgas (jebkādā veidā publicēt aizliegtas) informācijas kontekstā tiek runāts par reālistisku, piemēram, video vai fotogrāfijās dokumentētu vardarbību.

Īpaši jāņem vērā tas, ka visu trīs veidu vardarbība ļoti bieži ir sastopama arī pašu bērnu vidū, tādejādi varmākas var būt arī nepilngadīgie.

6. Vardarbības pret bērnu definīcija, veidi un pazīmes

Fiziska vardarbība ir bērna veselībai vai dzīvībai bīstams apzināts spēka pielietojums saskarsmē ar bērnu (BTAL 1.panta 11.punkts).

Šis ir visvieglāk identificējamais vardarbības veids, jo izpaužas kā aktīvas, nepārprotamas darbības ar nolūku nodarīt sāpes un pazemot upuri.

Fiziskā vardarbība izpaužas kā varmākas apzināta darbība ar nolūku fiziski ievainot bērnu:

- a) sitot;
- b) pļaukājot;
- c) sperot;
- d) purinot;
- e) dedzinot;
- f) kniebjot;
- g) kožot;
- h) metot priekšmetus, u.c.

Jāņem vērā, ka fiziskas vardarbības identificēšanai nav obligāti nepieciešamas kādas sekas – zilumi, saplēstas drēbes vai citas fiziskas vardarbības pazīmes. Fiziskā vardarbība pret bērnu pirmkārt definējama, izejot no varmākas – pieaugušā vai vienaudža – rīcības un darbībām.

Seksuāla vardarbība ir bērna iesaistīšana seksuālās darbībās, ko bērns nesaprot vai kam nevar dot apzinātu piekrišanu (BTAL 1.panta 10.punkts).

Jānorāda, ka seksuālas vardarbības pret bērnu atainojums lielākoties kvalificējams kā bērnu pornogrāfija, t.i., attēli, kas ataino bērna iesaistīšanu skaidri izteiktā seksuālā darbībā (sk. iepriekš). Tomēr seksuāla vardarbība var izpausties arī citādos, vizuāli sarežģītāk fiksējamos un grūtāk identificējamos veidos.

Seksuālā vardarbība var izpausties:

- i) bez tieša fiziska seksuāla kontakta, piemēram: atkailināšanās bērna priekšā (ekshibicionisms); seksuāla rakstura sarunas vai telefona zvani; bērna izģērbšana vai novērošana (vojerisms); bērna kailfotogrāfēšana, u.tml.;
- j) ar tiešu fizisku seksuālu kontaktu, piemēram: bērna dzimumorgānu aizskaršana; bērna piespiešana aizskart varmākas dzimumorgānus; intīma skūpstīšana, glāstīšana; dzimumakts.
- k) Ar spēka pielietošanu: izvarošana; rupja vardarbība.

Emocionāla vardarbība ir bērna pašcieņas aizskaršana vai psiholoģiska ietekmēšana (draudot viņam, lamājot, pazemojot viņu vai citādi kaitējot viņa emocionālajai attīstībai).

Emocionāla vardarbība pret bērnu var izpausties kā:

- l) bērna pašcieņas aizskaršana vārdiski: draudot, lamājot, nievājot, ņirgājoties, nepamatoti kritizējot, pazemojot u.tml., vienaudžu vidū – arī kā apsūkāšana, izspiešana u.tml.
- m) bērna emocionālo vajadzību noraidīšana – atraidīšana, izolēšana, ignorēšana.

Kaut gan emocionāla vardarbība ir bieži satopama parādība un ļoti izplatīta vienaudžu vidū, tomēr materiāli, kas satur reālu emocionālu vardarbību pret bērnu, tiešā veidā interneta vidē ir reti sastopami un visbiežāk emocionālā vardarbība papildina fiziski vai seksuāli vardarbīgu darbību. Tomēr jāņem vērā, ka tieši emocionālās vardarbības izpausmes, visvairāk verbāla vardarbība, īpaši vienaudžu vidū, parasti aizsāk visu vardarbības procesu un nereti noved pie pārējiem vardarbības veidiem.

Pēdējā laikā internets bieži kļūst par līdzekli, kā pazemot vienaudžus, piemēram, publicējot aizskarošas, pazemojošas fotogrāfijas, aprakstus u.tml. Šis ir jāizdala kā īpašs emocionālās vardarbības veids, ko nevar pieskaitīt pie nelikumīgās informācijas, bet kas aizskar bērna pašcieņu un tāpēc nebūtu pieļaujams. Par šādas informācijas ievietošanu ir atbildīgi paši lietotāji, tomēr interneta pakalpojumu sniedzējiem (IPS) būtu nepieciešams izstrādāt iekšēju

kārtību, kā persona var ziņot par šādu materiālu ievietošanu, un pēc aizskartās personas pieprasījuma nepieciešamības gadījumā tos dzēst.

Jānorāda, ka par emocionālu vardarbību (t.i., kaitējumu bērna emocionālajai attīstībai), uzskatāma arī tādu materiālu pieejamība, kas saskaņā ar BTAL definīciju ir kaitīga informācija (sk.tālāk). Tomēr šādi materiāli nav uzskatāmi par nelikumīgu interneta saturu.

7. Vardarbībā cietuša bērna attēlošana

Saskaņā ar BTAL 71.panta otro daļu, aizliegts izplatīt personiski iegūto informāciju par bērnu, kurš kļuvis par nozieguma upuri, liecinieku, vai izdarījis likumpārkāpumu, kā arī tādu informāciju, kura bērnam varētu kaitēt tūlīt vai tālākā nākotnē.

BTAL 71.panta ceturtā daļa paredz, ka aizliegts intervēt bērnu un izplatīt presē un citos plašsaziņas līdzekļos informāciju par bērnu, kurš kļuvis par prettiesiskas darbības upuri, liecinieku vai izdarījis likumpārkāpumu, izņemot gadījumu, kad bērns pats izsaka vēlēšanos pārdzīvoto izpaust atklātībai, tam piekrīt viņa vecāki vai citi bērna likumīgie pārstāvji un neiebilst procesa virzītājs attiecīgajā kriminālprocesā.

Tādejādi nedrīkst tikt publicēti, piemēram, attēli, pēc kuriem iespējams identificēt cietušu (noziedzīgs nodarījums, vardarbība, u.tml.) bērnu, ja nav saņemta attiecīgo personu piekrišana. Šāda satura informāciju interneta lietotāji tomēr publicē samērā bieži.

Minētās BTAL 71.panta ceturtās daļas prasības ir saistošas arī interneta satura piedāvātājiem (piemēram, ziņu portāliem).

8. Kaitīgā informācija

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 50.panta otrā daļa paredz, ka:

„Bērnām nedrīkst būt pieejami materiāli, kuros propagandēta cietsirdīga uzvedība, vardarbība, erotika, pornogrāfija un kuri rada draudus bērna garīgajai attīstībai, neatkarīgi no to izpausmes veida, pārraidīšanas ierīces un atrašanās vietas.”

Kritērijs attiecībā uz iespējamu apdraudējumu bērna garīgajai attīstībai tiek lietots, lai apzīmētu tāda veida informāciju, kas pati par sevi nav aizliegta, bet uzskatāma par kaitīgu īpaši sensitīvai auditorijai, šajā gadījumā – bērniem. Kā jau minēts, šāda veida informācija tiek nošķirta no pilnībā publicēt aizliegtās informācijas. Bērna garīgajai attīstībai kaitīgu materiālu saturs var būt atšķirīgs atkarībā no bērna vecuma.

Kā vadlīnijas bērna garīgajai attīstībai kaitīgas informācijas atpazīšanai iespējams izmantot:

- Nacionālās Radio un televīzijas padomes instrukciju „Par bērnu un pusaudžu aizsardzību pret vardarbības kaitīgo ietekmi televīzijas raidījumos”¹;
- Ministru kabineta noteikumu projektā „Datorspēļu izplatīšanas noteikumi” iekļautos datorspēļu klasifikācijas kritērijus².

Attiecībā uz vardarbības atspoguļojumu internetā jāmin arī Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Rec(97)19E „Par vardarbības atspoguļošanu elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos” (*On the portrayal of violence in the electronic media*). Minētā rekomendācija, cita starpā, norāda, ka sabiedrības tiesības saņemt informāciju aptver arī tiesības būt informētai par dažādām vardarbības, kā ikdienas realitātes daļas, izpausmēm, tomēr šādam vardarbības atainojumam jābūt attaisnotam ar kontekstu, vardarbība nedrīkst tikt banalizēta un slavēta. Nepamatota vardarbības atspoguļošana ierobežojama, lai nodrošinātu bērnu un pusaudžu normālu morālo un garīgo attīstību.

Novērtējot materiālu ietekmi uz bērnu garīgo attīstību, jāņem vērā šādi parametri:

1) Bērnu garīgajai attīstībai kaitīgi materiāli ietver agresīvu valodu un necenzētu vārdu lietošanu, kas nav attaisnota ar kontekstu, valoda satur norādes uz seksuālu, fizisku vai cita veida vardarbību.

2) Bērniem pieejamos materiālos nedrīkst būt attēlota viegli atdarināma cīņas tehnika, atdarināms ieroču pielietojums, atdarināma vardarbība. Šis aspekts ir īpaši būtisks attiecībā uz jaunākiem bērniem, kas ne vienmēr spēj nošķirt reālo dzīvi no spēlēs, filmās u.c. materiālos attēlotās un ir viegli pamudināmi noskatīto tehniku atdarināt dzīvē.

3) Atkarību izraisošu vielu (alkohola, narkotiku, tabakas izstrādājumu) lietošanas attēlojumam bērniem piemērotos materiālos jābūt saturiski attaisnotam (piemēram, izglītojošā kontekstā), nav pieļaujamas atklātas un reālistiskas lietošanas detaļas, kā arī pamudinājums lietot alkoholu, tabakas izstrādājumus vai narkotiskas vielas.

4) Bērniem piemērotos materiālos seksuālas uzvedības attēlošana ir saturiski attaisnota un bez akcenta uz detaļām. Arī kailuma attēlošana, it īpaši seksuālā kontekstā, ir bez akcenta uz detaļām. Nav pieļaujama erotisku vai pornogrāfisku materiālu demonstrēšana bērniem.

5) Vardarbīgas un cietsirdīgas rīcības, sāpju un šausmu attēlojumam jābūt saturiski attaisnotam, bez detaļu (spīdināšanas, ievainojumu, pašnāvības)

¹ Teksts internetā atrodams: [http://www.nrtp.lv/resources/File/lemumi/2002.04.11.%20\(45\).doc](http://www.nrtp.lv/resources/File/lemumi/2002.04.11.%20(45).doc)

² Teksts internetā atrodams: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?dateFrom=2005-05-30&dateTo=2006-05-30&text=Datorspe%20izplat%20anas%20noteikumi&org=0&area=0&type=0>

attēlojuma. Būtiski ir arī novērtēt vardarbīgas un cietsirdīgas rīcības attēlojuma kontekstu un veidu, piemēram, īpaši nevēlams ir tāda veida vardarbības attēlojums, kas saistīts ar ieroču izmantošanu, spīdzināšanu, seksuālu vardarbību, kā arī, ja vardarbības ainas īpaši izceltas ar tuvplāniem, gaismas un skaņu efektiem. Bērniem piemērotos materiālos nav pieļaujama vardarbības un cietsirdīgas rīcības glorifikācija, noziedzīgas rīcības attaisnošana, nesodāmības iespaids radīšana, u.tml.

9. Rīcība nelikumīgas informācijas ievietošanas gadījumā

Saskaņā ar BTAL 73.panta pirmo daļu, katra iedzīvotāja pienākums ir sargāt savu un citu bērnu drošību, ne vēlāk kā tajā pašā dienā ziņot attiecīgai bērna tiesību aizsardzības institūcijai par jebkādu vardarbību pret bērnu, par viņa tiesību pārkāpumu vai citādu apdraudējumu.

Saskaņā ar BTAL 51.panta trešo daļu, katrai personai ir pienākums ziņot policijai vai citai kompetentai iestādei par vardarbību vai citu pret bērnu vērstu noziedzīgu nodarījumu³.

Ja IPS konstatē nelikumīgu materiālu klātbūtni, vai saņem par to informāciju no lietotājiem, nepieciešams:

pirmkārt, nekavējoties padarīt informāciju nepieejamu lietotājiem un apturēt konkrēto nelikumīgo materiālu ievietojušā lietotāja iespējas pievienot jaunus materiālus;

otrkārt, nekavējoties ziņot Valsts policijai. Ņemot vērā elektroniskajā vidē pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas specifiku, nepieciešams arī fiksēt un sniegt tiesībsargājošām iestādēm visus datus, kas norāda uz nozieguma būtību (t.i., attēlus, aprakstus u.c.), kā arī informāciju, kas atļauj identificēt atbildīgo personu (noslodzes dati/datu plūsma (*traffic data*) u.c.).

Par tādu materiālu atrašanos internetā, kas satur bērnu pornogrāfiju, nekavējoties jāziņo Valsts policijai (kontakttinformācija – Valsts policijas mājas lapā <http://www.vp.gov.lv/?sadala=152>).

Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības apkarošanas pārvaldes (tālrunis: 7075372, e-pasts: onkab@vp.gov.lv) kompetencē ir veikt izmeklēšanas un operatīvās darbības noziedzīgu nodarījumu atklāšanai, kas saistīti ar bērnu pornogrāfiju un bērnu seksuālo izmantošanu, ja tie ir saistīti ar cilvēku tirdzniecību.

Par materiāliem, kas satur pret bērnu vērstu vardarbību, kā arī par internetā ievietotajām erotiska un pornogrāfiska veida fotogrāfijām, kuras apskatei ir brīvi pieejamas bērniem, jāziņo Valsts policijai.

³ Piemēram, kaut gan pati internetā ievietotā informācija var būt atļauta, tā var saturēt ziņas par likumpārkāpumu pret bērnu, piemēram, vardarbību. Tāpēc nepieciešams nekavējoties par to ziņot atbildīgajai institūcijai, lai veiktu pasākumus bērna aizsardzībai un vainīgā saukšanai pie atbildības.

Par minētajiem jautājumiem iespējams ziņot arī Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai, kas informāciju nodos tālākai izskatīšanai tiesībsargājošām iestādēm: Tālrunis: 7359128, e-pasts: pasts@bti.gov.lv; Bērnu bezmaksas uzticības tālrunis: 8006008.

Atbildība par neziņošanu iestājas gadījumos, ja nav ziņots par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu. Tādejādi šobrīd pie atbildības par neziņošanu var saukt tikai gadījumos, ja nav ziņots par mazgadīgā (t.i., 14 gadu vecumu nerasniegušās personas) iesaistīšanu vai izmantošanu pornogrāfiska vai erotiska rakstura materiālu izgatavošanā (ražošanā).

Jāņem vērā, ka saskaņā ar Informācijas sabiedrības pakalpojumu likuma 10.pantu, starpnieka pakalpojuma sniedzējs (IPS) nebūs atbildīgs par nelikumīgas informācijas glabāšanu vai pārraidīšanu gadījumos, ja tas nekavējoties veicis darbības, lai likvidētu vai liegtu piekļuvi uzglabātajai informācijai, tiklīdz ieguvis ziņas par pakalpojuma saņēmēja nelegālu darbību vai informāciju (tai skaitā, ja nelikumīgās informācijas izņemšanu vai piekļuves liegšanu pieprasījusi uzraudzības iestāde). Šādas uzraudzības iestādes ir Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, Datu valsts inspekcija, kā arī citas uzraudzības un kontroles iestādes, tai skaitā Valsts policija un bērnu tiesību aizsardzības jomā – Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija.

Šobrīd par nelegālu vai kaitīgu saturu internētā katram lietotājam iespējams ziņot arī anonīmi, izmantojot jaunizveidoto mājas lapu interneta drošībai - <http://www.drossinternets.lv/pub/>.

10. Rīcība kaitīgas informācijas ierobežošanai

Latvijas normatīvie akti nenosaka nekādus IPS pienākumus vai rīcību bērnu garīgajai attīstībai kaitīgas informācijas ierobežošanā, tāpēc šobrīd šādas informācijas marķēšana, bloķēšana vai cita veida ierobežošana ir pašu IPS, kā arī citu ieinteresēto personu, piemēram, bērnu vecāku vai izglītības iestāžu atbildīgo darbinieku ziņā.

Tomēr, lai uzlabotu bērnu drošību internetā, būtu ieteicams:

- izvērtēt iespējas identificēt kaitīgo interneta saturu un to attiecīgi apzīmēt, piemēram, ievietojot brīdinājumu, vizuālu vai skaņu signālu, kas norāda, ka konkrētā informācija var būt kaitīga nepilngadīgā fiziskajai, garīgajai vai morālajai attīstībai;

- izstrādāt IPS iekšējos informācijas ievietošanas un kontroles noteikumus, kā arī rīcības mehānismu gadījumos, kad persona (lietotājs) tos pārkāpj, piemēram, bloķējot šim lietotājam pieeju attiecīgajam interneta resursam un liedzot turpmāk ievietot jebkādas citus materiālus;

- vairāki IPS jau izstrādājuši kārtību, kā lietotājs var ziņot par, viņaprāt, aizskarošu, nelikumīgu vai citādi nevēlamu informāciju konkrētā portālā,

vortālā vai citā interneta resursā. Šādu kārtību būtu nepieciešams nodrošināt visur, sevišķi tajos portālos u.c., kurus it īpaši apmeklē bērni;

- ieteicams ievietot norādes uz filtrēšanas programmām un citiem resursiem, kas sniedz informāciju par interneta drošību, piemēram:

<http://www.aol.co.uk/products/campaigns/safety/index.html?c=1&ccs=7> vai http://www.netsafe.org.nz/home/home_default.aspx .

Starptautiskās rekomendācijas aizliegta un kaitīga interneta satura regulēšanai arī īpaši uzsver efektīva IPS **pašregulācijas mehānisma veidošanas nepieciešamību**, kā arī tāda mehānisma izveidi, lai jebkurš sabiedrības loceklis varētu nekavējoties ziņot par aizliegta vai kaitīga satura materiālu atrašanos internetā.

Valsts Bērnu tiesību aizsardzības inspekcija

Teātra iela 3
Rīga, LV-1050
Tālrunis: 7359128
Fakss: 7359159
E-pasts: pasts@bti.gov.lv